

Honderdjarige in Termunten

door H. Blaauw

Welke molen kan dat zijn zult u zich afvragen? Geen zorgen. Het gaat niet om een molen, maar om een vrouw. Aan de Zuster Dijkemaweg 3 daar woont ze. Martha Schwoon, die op 3 mei 1895 in Apen in Ost-Friesland het levenslicht aanschouwde. Vraag je haar: "Waar kom je vandaan Martha", dan antwoordt ze: "Oet Oapm nai?" Hoewel slecht ter been is ze nog helder van geest. Wie iets wil weten van Termunten, kan bij haar terecht. Een levende informatiebank met een aparte afdeling van de burgerlijke stand. "De man is overleden, mor de vrouw het weer verkeern".

Op achtentwintigjarige leeftijd in 1923 kwam ze, zoals vele jonge vrouwen, na de eerste wereldoorlog naar Nederland om te proberen als hulp in de huishouding in haar levensonderhoud te kunnen voorzien. Martha kwam terecht op de molen van de familie Reinders. Voor 1628 stond er een standerdmolen, die in 1803 werd afgebroken en verrees de *Aeolus*, een achtkante bovenkruier met stelling, die in 1890 afbrandde. Herbouw volgde, weer als pel- en korenmolen. Reinder Reinders had in 1871 de molen overgenomen van S. Rozenbeek. De familie Reinders had negen kinderen. Martha heeft ze allen gekend en ze weet er van te vertellen, Marinus ging naar Heveskes op de molen *De Valk*. Mattheus werd stelmaker. Hij was als kleine jongen in de molen van de ene zolder op de andere gevallen en toen waren hem de trommelvliezen in de oren gesprongen. Hij werd opgeleid in het doveninstituut te Haren, waar hij later zijn vrouw uit Amsterdam leerde kennen. Hij was een uitstekend vakman, die zijn tijd niet verpraatte... "Druk hebben, schopsteelmaken", horen nog velen in gedachten. In 1922 namen Eppo en Jacob de zaak over. Aan de overkant van de weg werd een woning gebouwd voor de ouders, de zogenaamde molenvilla. Toen de familie overleden was, werd het huis verhuurd. Jaren is het bewoond geweest door de ouders van mijn vrouw, zodat ik het volste recht had te zingen:

Daar bij die molen,
die mooie molen,
daar woont het meisje,
waar ik zoveel van hou.

Ook trouwde ik uit die woning en daarbij kwam nog, dat grootvader Reintje Ottens molenaar was geweest op de zaag- en pelkorenmolen *De Hoop* bij Wartumerklap.

En nu terug naar Martha. Het was een huisvrouw 'nach Deutscher Art'. Werkzaam en zeer nauwgezet. In het voorjaar hield ze grote schoonmaak. Eerst het huis van binnen en dan van buiten. Muren en ramen boenen. Alles moest schoon. In de molenvilla ging het evenzo en kwam er nog een derde bezigheid bij. Bij de woning stonden lindebomen en ook deze kregen een beurt. Ze werden geboend met heet sodawater en dan met witkalk keurig in een nieuwe kleur gezet.

*Pel- en korenmolen
Aeolus, Ao 1890
Afgebrand op 24
mei 1944
(foto: WOB)*

Wanneer ik voor de televisie de reclame zie, waar vrouwen bezig zijn met het verfraaien van het aangezicht met witte crème, dan denk ik aan Martha. Dames het kan goedkoper! Wast u met groene zeep en sodawater en dan een laag witterskalk en jullie zijn schoonheids-prinsessen!

Op een herfstavond gingen mijn verloofde en ik op bezoek bij Jacob en Martha. Eppo was er niet meer. De vrouwen gingen een eind van ons af zitten. Al dat geklets over molens interesseerde hen niet. Toen de koffie op was kwamen de glazen op tafel en daarin een specialiteit van Martha, jenever met stroop. Een lekkernij! Ik wist dat er Crème de Cacao was, nu hadden we Crème de la siroop.

Nog hoor ik Jacob zeggen als het glas leeg was: "Het tocht hier Martha". We hebben de hele fles leeg getocht en toen we naar huis gingen had ik een breed pad nodig. Thuis gekomen wachtte me nog een lekkernij. Koude zwarte koffie en een plak wittebrood met mosterd. Daarna een diepe slaap. Wat Martha ook meemaakte was een in vol bedrijf zijnde windmolen met een grote klantenkring en daarbij een levendige handel in de houtschuur.

Toen ik ging trouwen, kon men helaas niet zingen:

Jk zie de molen al versierd

Ter eer van 't jonge paar.

Op 24 mei 1944 brandde de molen op onverklaarbare wijze af. In de stenen gerestaureerde onderbouw ging het bedrijf verder. De houtschuur brandde later ook af. Toch was het voor de molenaars een gouden tijd geweest. Molen en houtschuur waren een goede bron van inkomsten. Martha maakte dit alles mee. Ook de dood van Jacob. Toen het huis werd verkocht, ging ze verhuizen naar een van de bejaarden woningen. Op 3 mei werd in één van de dorpscafé's het feest gevierd ter ere van de honderdjarige. Men mocht zingen: Het hele dorp dat juicht en tiert, ze leve nog menig jaar.

Een eindje achter de vervallen, met boompjes begroeide molenromp woont ze nu, nog genietend van het leven, dat naar een einde loopt, net als de molen. Beiden stille getuigen uit een roemrijk verleden. Een leven van bedrijvigheid en werkzaamheid. Van haar kan gezegd worden met de dichter: Het leven is een molenrad, dat nimmer rusten kan. Alleen de as bleef draaien in de molen van Oudemolen.

Martha Schwoon. Een eenzame vrouw, die zich verheugt, wanneer men haar met een bezoek vereert. Ook komt er nu en dan een familielid van over de grens uit Augustfehn, vlak bij haar geboorteplaats. Martha waar kom je ook al weer vandaan? En dan is steevast het antwoord: "Oet Oapm nai?"

